

Ex ante evaluatie van wetgeving: voorzet voor de discussie

Prof.dr. R.A.J. van Gestel,
(Theorie en methode van wetgeving UvT)
R.A.J. vanGestel@uvt.nl

VEP Studiedag: 30 april 2010, Brussel

Back to basics

- Wat bedoelen we precies met IA?
- IA guidelines: set of logical steps to be followed when preparing policy proposals. A process that prepares evidence for political decision-makers on the (dis)advantages of possible policy options by assessing their potential (*guidelines 2009)
- Roept gelijk vragen op:
- Verloopt het wetgevingproces wel volgens logische stappen? (gelegenheidswetgeving)
- Willen policymakers wel evidence of alleen als antwoord ze bevalt? (disconnect)
- Nadruk op alternatieven in theorie, maar in praktijk worden alternatieven vaak niet diepgaand onderzocht (Baldwin: beleidsmakers preluderen op uitkomsten)

IA's: vat vol tegenstrijdigheden

- Zijn VanLaere's doelstellingen (R)IA's niet te mooi om waar te zijn?
- Wie kan er tegen: meer transparantie, duidelijkheid, coördinatie, evenwichtiger besluitvorming enz. zijn?
- Werkelijkheid lijkt: spanning tussen officiële en officieuze doelen
- Vb: kosten en baten: praktijk nadruk op lastenvermindering
- Vb: wie draagvlak zoekt zal regedruk vinden (nadruk op consultatie?)
- Vb: wantrouwen van politici t.o.v. objectiviteit IA's, maar weinig bereidheid om externe kwaliteitscontrole IA's toe te staan (IAB compromis, NL departementen zelf + Justitie)

Methode

- Wat opvalt: ogenschijnlijk weinig discussie over keuze van evaluatiemethode
- Is dat niet vreemd? Bepaalt methode uiteindelijk niet "what kind of beast IA is"?
- Köck: 'über eine anerkannte Systematik und Methodik veruft die GFA bislang noch nicht'
- Eijlander: geen beproefde/betrouwbare wetenschappelijke methode voor ex ante evaluatie
- Scott Jacobs: methoden IA in diverse landen nog sterk in beweging en verwachtingen houden geen gelijke tred met opleiding van evaluatoren

Vragen over methode

- Meuwese: geen voorschreven methode, en beslis criterium maar moet niet worden onderscheiden tussen twee sporen?
- 1. Controleren empirische onderbouwing beleidskeuzes: reconstructie en falsificatie beleidstheorie
- 2. Prospectief onderzoek: scenario's, simulaties, pilots enz.
- Veel nadruk in onderzoek op doorwerking van IA's en procedurele aspecten. Belangrijker is: wordt wetgeving er beter van en hoe stel je dat vast?
- Mogelijkheden voor feedback research ter verfijning van methode?

Vragen over juridische consequenties

- Wat gebeurt er als er géén IA wordt uitgevoerd om wat voor reden dan ook? Zou dat niet ook juridische gevolgen moeten hebben?
- Is een ontwikkeling richting richting juridisch hardere consequenties op termijn wenselijk (terugzendrecht)?
- Vinden we dat IA's een instrument moeten kunnen zijn voor interpretatie van wetgeving door bijv. rechter of Ombudsman?

Nederlandse lessen?

- IA's moeten niet worden gezien als geïsoleerd kwaliteitsborgingsmechanisme, maar als één schakel in kwaliteitsketen
- Verwachtingenmanagement: als departementen toetsen beschouwen als procedurele hobbel die moet worden genomen, dan kunnen anderen Just/RvSt er ook niet veel meer van maken
- Consultaties zijn belangrijke input IA's, maar wat is de kwaliteit van die informatie?
- IA's kunnen ook doekje voor het bloeden zijn: > 30 jaar dereguleringsbeleid in NL, maar klachten over regeldruk nemen niet af. Hoe kan dat (beleidsneutraliteit)?

Stellingen voor discussie

- IA' zijn te belangrijk om aan de politiek over te laten, wetenschappers moeten nadrukkelijker rol krijgen (wetgevingsraad)
- Minder eenzijdige nadruk op consultaties als input IA's, vaker experimenteren met andere 'hoogwaardiger' methoden
- Ex post evaluatie is de lakmoesproef voor goede ex ante evaluatie/IA
- IA's zijn geen geschikt instrument om regeldruk terug te dringen
- Er is overschatting van kwantitatieve informatie bij IA's en onderschatting van achterliggende beleidstheorie t.a.v regelingen